

ПРОБЛЕМАТИКА НОРМАЛІЗАЦІЇ НЕНОРМАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ МАТЕРІАЛУ НРОМАДСКЕ ПРО ВІЙЗД БЛОГЕРА Ю. СКАЙФА)

Синчак Б. А.

*доктор філософії з журналістики, доцент,
завідувач кафедри журналістики
Українського гуманітарного інституту
м. Буча, Україна*

Актуальність дослідження полягає в тому, що в період повномасштабної російсько-української війни значної нормалізації набуло явище нормалізації ненормативної лексики. На початку, у 2022 р. це було пов'язано з надзвичайними подіями та відповідними емоційними реакціями на них людей, котрі перебували в епіцентрі жаху війни. Окремою ланкою у цьому процесі став контрпропагандний інформаційний елемент де крилата фраза українського прикордонника стала символом опору російським окупантам. У цей період на банерах в публічних місцях було розміщено відповідні меседжі. Проте, зважаючи на довготривалість повномасштабної війни проблема нормалізації ненормативної лексики потребує окремої уваги дослідників та науковців. Саме тому, **метою дослідження** є визначення доцільності публікації матеріалів з вмістом нецензурної лексики в українських медіа, робота яких базується на професійних журналістських стандартах.

Огляд актуальних публікацій. Загалом українські дослідники і науковці звертають увагу на проблемне явище ненормативної лексики в інформаційному просторі. Наприклад, О. Алещенко зазначає, що «ненормативна лексика була «легалізована» і поширюється через державні телеканали, білборди, мобільні додатки та марки у вигляді антивоєнних гасел і патріотичних висловлювань» [1]. Це підтверджує актуальність заявленої проблематики. Н. Ляшенко та М. Ляшенко підкреслюють, що «найбільший рівень агресії демонструє використання нецензурних висловлювань в бік когось» [2]. Тут йдеться про взаємозв'язок війни і явища активізації нецензурної лексики в публічному просторі, зокрема інформаційному. Н. Митько зауважує, що «обсценна лексика в мовленні у воєнний час стає вживанішою і не такою забороненою» [3]. Це вказує на необхідність подальших досліджень означеної проблеми. Проте, означений у матеріалі приклад

не був предметом досліджень наведених науковців. Саме тому, цей випадок актуалізує визначену проблематику та потребує окремої уваги дослідників.

Результати дослідження. Проблематика поширення в медіа інформації, яка містить ненормативну лексику відбивається в 15 пункті Кодексу етики українського журналіста, в коментарі до якого чітко зазначається, що журналісту необхідно «уникати вживання образливих висловів, ненормативної лексики» [4]. А в Рекомендаціях КЖЕ щодо вживання стилістично забарвленої лексики, які були опубліковані вже після початку повномасштабного вторгнення йдеться про те, що комісія «засуджує вживання нецензурної лексики в журналістських матеріалах та в ефірі... якщо тільки це не виправдане контекстом, але і в цьому разі уникати частого вживання такої мови» [5]. Наведені усталені принципи професійної журналістики та їх тлумачення свідчать про некоректність ретрансляції ненормативної лексики в журналістських матеріалах навіть в умовах війни, за винятком окремих випадків, коли високий рівень суспільної значимості висвітлюваних подій і контекст включає таке вживання. Проте, й у таких випадках варто маркувати матеріал, попереджуючи аудиторію про вміст у ньому нецензурної лексики.

В контексті заявленої проблематики як приклад було обрано матеріал Hromadske від 14.10.2024 р., про виїзд з України блогера Ю. Скайфа, в якому факт вживання фігурантом історії нецензурної лексики ніяк не позначено, а його пряма мова на відео подається без будь-яких ознак, того, що зараз слухачі почують лайку [6]. Скорочена версія цієї новини в офіційному телеграм-каналі Hromadske із відповідним відео на відміну від текстової, значно посилює вірогідність його перегляду читачами і на момент роботи над дослідженням налічує 23,8 тис. переглядів. Цей прецедент яскраво ілюструє проблему нормалізації ненормативної лексики в умовах війни, адже якщо на шпальтах одного з найякісніших, за оцінками Інституту масової інформації [7], виданні з'являються матеріали у такому непрофесійному поданні, чого тоді можна очікувати від маси менш професійних ресурсів.

В ході дослідження було перевірено сторінки інших українських видань, котрі увійшли до Білого списку з 11 найякісніших медіа від ІМІ. Лише в 1 виданні з цього переліку було виявлено схожий матеріал. Але в публікації видання Еспресо, на відміну від Hromadske відповідне маркування нецензурної лексики якраз було присутнє (див. Рис. 1) [8]. До слова, на сайті ТСН аналогічне відео викладене із заблюреними фрагментами нецензурної лексики [9], а на сайті УНІАН пряма мова текстом аналогічно подається із цензурованими фрагментами

нецензурної лексики [10]. Отже, цей прецедент є прикладом помилки Hromadske, адже в аналогічних матеріалах інших випадковим чином оглянутих українських журналістських видань пункт 15 КЕУЖ як правило дотримується.

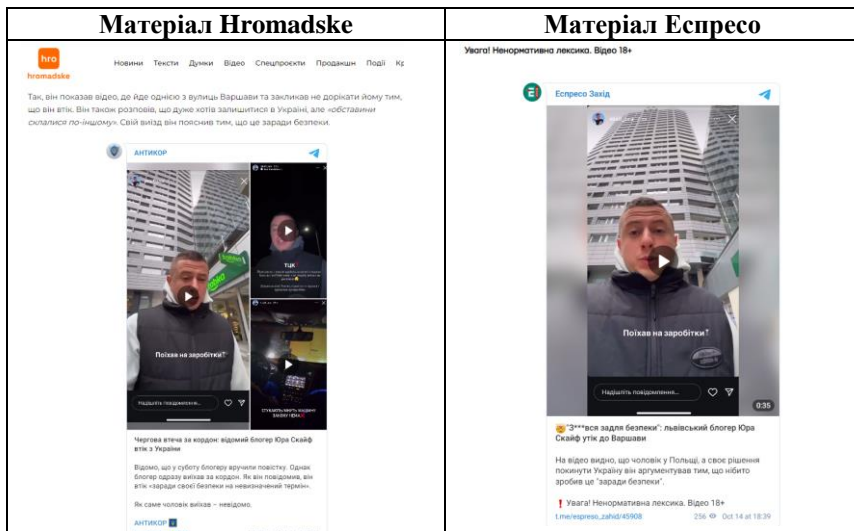

Рис. 1. Порівняння фрагментів матеріалів Hromadske та Espresso

Висновки. Алгоритм поширення інформації в медіа, що включає в себе елементи нецензурної лексики є чітко регламентований КЖЕ. Для уникнення порушення професійної журналістської етики достатньо попереджувати аудиторію про її наявність у відео чи аудіоконтенті, та цензурувати фрагменти прямої мови у тексті відповідними символами «***». За результатами дослідження наведений випадок в роботі видання Hromadske скоріше є винятком, ніж закономірним явищем у порівняння з іншими медіа. Отже, загальна тенденція нормалізації ненормативної лексики на прикладі означеного інфоприводу є позитивною, адже інші перевірені в ході дослідження видання належним чином опублікували інформацію про цю подію. Проте, професійним журналістським мас-медіа навіть попри важкий час війни не слід забувати про базові професійні стандарти.

Література

1. Алещенко О. Використання ненормативної лексики в умовах військового часу. Актуальні проблеми психології в умовах політичної

та економічної нестабільності: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 22 груд. 2023 р.). Дніпро : ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 100 с. С. 92-95.

2. Ляшенко Н., Ляшенко М. Чинники збільшення вживання ненормативної лексики під час війни. *Розвиток сучасного українського суспільства у соціологічному вимірі* : матеріали 9-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 25 листопада 2022 р. / ред. кол.: В. М. Мороз [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т" [та ін.]. Електрон. текст. дані. Харків, 2023. С. 46–49.

3. Митько Н. Функціонування обценної лексики в мовленні у воєнний час. *Лінгвістика, літературознавство, культурологія ХХІ століття: традиції, новаторство* : зб. наук. праць / [відп. ред. Л. М. Коваль]. Вип. 5. Вінниця ТОВ «ТВОРИ», 2022. 188 с. С. 6–9.

4. Кодекс етики. Комісія з журналістської етики, 2024. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>

5. Рекомендації Комісії з журналістської етики щодо вживання стилістично забарвленої лексики в журналістських матеріалах про війну. Комісія з журналістської етики, 2022. URL: <https://cje.org.ua/statements/rekomendatsii-komisii-z-zhurnalistskoi-etyky-shchodo-vzhyvannia-stylistychno-zabarvlenoi-leksyky-v-zhurnalistskykh-materialakh-pro-viynu/> (дата перегляду: 22.10.24 р.).

6. Р. Мельник. Блогер Юра Скайф виїхав за кордон «заради безпеки». Раніше його нібито побили працівники ТЦК. *Hromadske*, 2024. URL: <https://hromadske.ua/suspilstvo/232918-bloher-iura-skayf-vuyikhav-zakordon-zarady-bezpeky-ranishe-yoho-nibyto-pobyly-pratsivnyky-tsk> (дата перегляду: 22.10.24 р.).

7. Білий список: 11 медіа, що стали найякіснішими. Інститут масової інформації, 2024. URL: <https://imi.org.ua/news/bilyj-spysok-11-media-shho-staly-najyakisnishymy-i60964> (дата перегляду: 22.10.24 р.).

8. Блогера зі Львова Юру Скайфа, який утік у Варшаву, внесли в базу «Миротворець». *Еспресо*, 2024. URL: <https://zahid.espreso.tv/povyny-lviv-zvsya-zadlya-bezpeki-lvivskiy-bloger-yura-skayf-utik-do-varshavi> (дата перегляду: 22.10.24 р.).

9. З України втік ще один відомий блогер: відео. *TCH*, 2024. URL: <https://lviv.tsn.ua/z-ukrayini-vtik-sche-odin-vidomiy-bloger-2679810.html> (дата перегляду: 22.10.24 р.).

10. Ще один відомий блогер утік з України під час війни. *Уніан*, 2024. URL: <https://www.unian.ua/lite/stars/esche-odin-izvestnyy-bloger-sbezhal-iz-ukrainy-vo-vremya-voyny-12787878.html> (дата перегляду: 22.10.24 р.).